

ויהיו חיי שרה. ויהיו נקרא למפרע גם כן ויהיו, לרמוז שאם אדם עושה מצות ומעשים טובים היום שעבר אינו חשוב עבר, דאף על פי שכבר הלך היום, המצות שעשה הם קיימים ועומדים לפניו תמיד, וזהו שאמר ויהיו חיי שרה שהוא נקרא למפרע גם כן ויהיו, לומר שבשביל שהיתה צדקת אפילו למפרע דהיינו הימים שכבר עברו חשובים גם כן עדיין חיי שרה מפני המעשים טובים שעשתה.

ויהיו חיי שרה. "ויהיו" בגימטריא 37, כי שנים אלו היו עיקר השנים הטובות של שרה אמנו, משנולד יצחק עד שמתה שרה היו 37 שנים.

ברש"י: בת ק' כבת כ'. יש מפרשים שכך דרכו של אדם, בימי צעירותו קשור הוא בטבעו לתאוות העולם הזה ולעומת זה חזק הוא בזריות, אמנם באיש זקן הדרך היא הפוכה שזריותו חלשה אבל לעומת זאת הוא לא קשור לתאוות העולם הזה כמו בצעירותו, וזה בא הכתוב להודיענו ששרה היו לה שתי המעלות גם יחד, שגם היתה כל ימיה כמו בת כ' לענין הזריות וגם היתה בת ק' רחוקה מתאוות העולם הזה כל ימיה.

בת ק' כבת כ'. קפיטל ק' בתהילים זה מזמור לתודה, קפיטל כ' זה יענך ה' ביום צרה, בכל המצבים צריך להודות לה' גם ביום צרה, ועוד שהמנהג לומר קפיטל של יענך ה' בקול ובמתינות, גם מזמור לתודה צריך לומר כך, בשו"ע אור"ח סי' נא כתוב, מזמור לתודה יש לאומרה בנגינה.

שני חיי שרה, ומפרש רש"י כולם שוין לטובה. והנה באמת לשרה היה הרבה צער ויסורים בחייה, עד תשעים שנה לא היו לה בנים וגם נלקחה בבית פרעה ובבית אבימלך, וגם מיסורי רעב היה לה, ובכל זאת קבלה הכל באהבה, וזה הפירוש כולם שוין לטובה, שאף הימים הקשים היו נחשבים בעיניה לטובה.

לספוד לשרה ולבכתה. למה כתוב קודם לספוד ואח"כ לבכותה, שלא כדרך האבלים שבתחלה הם בוכים ואח"כ מספידים, כמו שכתוב בגמ' (מו"ק כז:): שלשה ימים לבכי ושבעה להספד. ומתרגמים הראשונים שכשבא אברהם מצא בני ביתו סופדים אותה שכבר עברו ג' ימים שמתה ועשה אברהם הספד עמהם ואח"כ בכה עליה. והכלי יקר מתרגם שבכל מת האבל הולך ומתמעט, כי ברבות הימים הכל נשכח, אמנם צדקת זו בכל יום ויום הרגישו ביותר בהעדר שלה, מצד העדר תורתה ומעשיה הטובים שנאבדו לדורה, על כן הקדים ההספד לבכי.

ולבכתה כתוב כ' קטן. הבעל הטורים אומר שבכה רק קצת מפני שהיתה כבר זקנה. יש עוד פירוש שלא יאמרו שאברהם מתחרט מהעקידה, שהרי בגלל העקידה שנתבשרה שרה מתה, לכן בכה רק קצת. ויש עוד פירוש שזה נראה כאילו כתוב ולבכתה, מפני שבאותו פרק מתה גם הבת של אברהם.

יש שתי פרשיות שמדובר בהם ממיתה ובכל זאת נקראת הפרשה בלשון חיים, פרשת חיי שרה, שמדובר במיתת שרה ואברהם, ופרשת ויחי, שמדובר בה מיתת יעקב ויוסף ונקראת ויחי, כי צדיקים גם במיתתם נקראים חיים.

בני חת. בפרשה מוזכרים בני חת עשר פעמים, אמר ר' אלעזר כמה דיו נשפך וכמה קולמוסין משתברים כדי לכתוב 10 פעמים בני חת. אלא להורות לנו שכל המברר מקחו של צדיק כאילו קיים את עשרת הדברות.

בעל הספר למשמעות שואל, (היא"צ שלו חל בדרך כלל בפרשה זו), אם עפרון היה הבעלים למה היה צריך לשאול את דעתם של בני חת, ומתרגם מפני שמי שעושה קבר בתוך העיר צריך רשות. ארבע מאות שקל ביני ובינך מה היא. אפשר לפרש על פי רמז, כי האות האמצעית של התיבה אברהם היא "ר" בגימטריא 200 וכמו כן האות האמצעית של התיבה עפרון היא גם "ר" בגימטריא 200 נמצא ביחד עולה 400, וזהו מה שהתכוון עפרון לומר שארבע מאות שהם האותיות הנמצאים בין אותיות השם שלך ובין אותיות השם שלי עולה כמספר הזה.

כמה פעמים כתוב בתורה השם עפרון? 11 פעמים, בתחלת פרשת חיי שרה ובסופה ובסוף פרשת ויחי. וכמה פעמים כתוב בלי "ו"? 4 פעמים.

כתוב במשלי נבהל להון איש "רע עין" ולא ידע כי חסר יבואנו, ובחז"ל אומרים שהמכוון לעפרון, ויש רמז לדבר שעפרן בגימטריא 400 וגם "רע עין" בגימטריא 400.

כתוב בפרשת ויחי בקבר אשר כריתי לי, ומפרש רש"י שיעקב נתן לעשו כל רכושו שהביא מבית לבן ועשאו כרי, ונתנם לעשו עבור חלקו שיש לו במערת המכפלה. ושואל החתם סופר למה על עפרון כתוב רע עין מפני שלקח 400 שקל, ואצל עשו שלקח את כל רכושו של יעקב לא כתוב רע עין, ובפשטות אפשר לתרגם שיעקב נתן לו בעצמו כשעשו כלל לא בקש זאת, אבל עפרון תבע את מלוא הסכום ולכן נקרא רע עין, אבל החתם סופר מתרגם שעפרון לא ידע שקבורים שם אדם וחיה ולא ידע להעריך את חשיבות המקום הזה ובכל זאת לקח כל כך הרבה כסף לזה נקרא רע עין, אבל עשו שכן ידע ששם נקברו אדם וחיה אברהם ושרה יצחק ורבקה ממילא ידע את רוב ערכה של המערה, לכן כמה שנתנו לו עבור זה לא נקרא הרבה.

מספרים שחכם אחד (י"א ר' יהונתן אייבשיץ וי"א הרמב"ם) היה לו ויכוח עם כמה מחכמי אומות העולם האם אפשר להרגיל ולאלף חתול או שאר בעלי חיים שיהיו ויתנהגו כמו בן אדם, והחכם אמר שאי אפשר לשנות את הטבע של הבעלי חיים, וחכמי אוה"ע הזמינו את החכם למסיבה שבה שירתה חתול כמלצרית ומחלקת מנות בפני האורחים כדרכם של בני אדם, והחכם הוציא מכיסו קופסת טבק שהיה מונח בה עכבר קטן, ומיד כשראתה החתול את העכבר זרק את כל האוכל שבידה ורצה אחריו, ובוזה נוכחו כולם שהחכם צודק והחתול נשאר חתול. ועל פי זה פירש הסבא מקלם, את הפסוק נבהל להון זה עפרון, בתחילה אמר בחנם ואח"כ כשהרגיש את הכסף מיד נבהל ונתהפך לאיש אחר.

יש אומרים שאברהם התכוון לשלם לעפרון 1000 שקל, אותו הסכום שקבל אברהם מאבימלך עבור שציער את שרה, ואברהם לא רצה להנות מהכסף הזה, לכן רצה לתת לעפרון, אך מכיון שעפרון התנהג כך הוריד לו מזה 600 שקל, וזהו שכתוב עפרן חסר "ו", שהפסיד מרכושו מחמת התנהגותו 600 מאות.

עובר לסוחר. כתוב בתרגום דמתקבל בסחורתא בכל מדינתא, והפירוש הוא כמו הדולר היום, שמקובל בכל מדינות העולם. ויש מפרשים שעפרון התבייש לקבל את הכסף מאברהם אחרי שאמר לו בתחילה שאינו רוצה לקחת כסף כלל, ולכן שלח סוחר אחר לקבלם.

חז"ל אומרים שראשו של עשו קבור במערת הכפלה, ויש בזה רמז בתורה כי ר"ת של ויקם שדה עפרון למפרע הם אותיות עשו.

ואברהם זקן בא בימים. מפרשים, שמילא את כל ימי חייו בתורה ובמצוות, שאברהם בא לעולם הבא עם כל הימים שלא היו בהם שום חסרון.

וה' ברך את אברהם בכל. פירש"י "בכל" בגימטריא "בן", ויש אומרים שהיתה לו בת ששמה בכל.

בכל בגימטריא "בן". שואלים למה צריך גימטריא, שיהיה כתוב וה' ברך את אברהם בבן, ומפרשים שמי שיש לו בן צדיק כמו יצחק אבינו כבר יש לו הכל, וזה הפירוש בכל.

וה' ברך את אברהם "בכל". מה הברכה של אברהם בכל, אם לכולם טוב ולא רק לעצמו, זה ברכה אצלו (מענינה של תורה).

איזה אשה מותרת היתה ליצחק, 1. מפרש ארם, 2. מבנות ישמעאל, 3. מבנות לוט. 4. עמון ומואב ע"פ בעל הטורים, ולגבי בנות ענר אשכל וממרא ע"י רש"י ורמב"ן.

ויאמר ה' אלוקי אדני אברהם וגו'. הטעם שכתוב על "ויאמר" הוא שלשלת, פירשו בעלי המוסר שדרכו של היצר הרע שאינו בא בתחילה בעבירות גדולות לך לעבוד עבודה זרה וכדומה, אלא מתחיל בדברים קטנים, ולזה כתוב בלוט "ויתמהמה" בשלשלת שהיצר הרע עושה אותו עצל וחלש בדבר מצוה שיתמהמה ולא ימהר, ואח"כ "ויאמר", שהיצר הרע נכנס עמו בדברים ומפתה אותו, ואח"כ כבר כתוב "וימאן" בשלשלת שהוא כבר לא רוצה ללמוד, ואח"כ כתוב בפרשת צו "וישחט" בשלשלת, שהיצר הרע כבר כבש אותו לגמרי. ויש מפרשים בסיום טוב "וימאן" שלא רצה לשמוע ליצר אז "וישחט" שהוא כבש את היצר.

חז"ל אומרים שלשה שאלו שלא כהוגן, אליעזר אמר הנערה אשר תאמר שתה וגם גמליך אשקה וזה שלא כהוגן, שאולי תצא חיגרת, שאל המלך אמר מי שיהרוג את גלית אתן לו את בתי, וזה שלא כהוגן שאולי יהיה זה בעל מוס ועלתה בידם, אבל יפתח שאל שלא כהוגן ולא הצליח, שהוכרח להקריב את בתו לעולה, ושלושתם מרומזים בשלשלת בתיבה "ויאמר" שמנגנים שלשה סילסולים.

וירץ העבד ותרץ הנערה ותמהר. צריך להבין מדוע מוזכר כאן כמה וכמה פעמים ענין הזריזות והמהירות. ובפשטות אפשר לומר להורות לנו שכל מעשיהם של צדיקים בזריזות. והגרי"ז מבריסק צוק"ל ביאר אליעזר אמר "הקרה לפני היום" היינו שהסימן היה שיתקיים עוד באותו יום, וכיון שבא לעת ערב לזה היה צריך להיות הכל במהירות כדי להספיק עוד הכל לפני השקיעה, שיהיה הכל עוד באותו היום.

שתה וגם גמליך אשקה. שואלים המפרשים וכי מה החידוש הגדול הזה, והרי כהיום גם אנו רואים בנות ישראל עושות הרבה חסדים כאלו, ומתרגלים כי אליעזר הגיע עם הרבה עבדים והיתה רבקה יכולה לחשוב בעצמה שחסד עושים אם יש בזה צורך, אבל כאן שאליעזר שהוא עשיר גדול וגם יש לו פה עבדים למה להטריח סתם כך ילדה קטנה בת שלוש שנים, ובכל זאת לא עשתה רבקה שום חשבונות ומיד עשתה חסד, וזה נקרא מעשה חסד ללא שום תירוצים ומחשבות, מפני שכשמגיע מעשה מצוה לידך אל תחמיצנה עם תשובות ותירוצים שונים, ודומה לאחד שיראה יהלום על הארץ שלא יאמר לאחר שהוא יגביה אותו.

בעלי המוסר אומרים שאפילו שאליעזר ראה שהמים עלו לקראתה, מכל מקום זה לא היה מספיק לראות גדולות אלא צריכים מעשה חסד.

ותרד העינה ותמלא כדה ותעל. מפרש רש"י שהמים עלו לקראתה, ובפסוק שאחר זה כתוב ותרץ עוד אל הבאר ותשאב לכל גמליו. ושואלים המפרשים שכאן משמע שהיתה צריכה לשאוב ולא עלו המים לקראתה, ולעיל לא היתה צריכה לשאוב

כלל. ותירצו שלעיל שהלכה לשאוב בשביל עצמה עלו המים לקראתה, אבל כשהלכה לשאוב עבור הגמלים שזו מצות חסד לא עלו המים, שמן השמים רצו שתהיה המצוה בשלימות.

ותכל להשקותו ותאמר. מסביר הספורנו שרבקה המתינה מלדבר עד שיכלה לשתות, כמו שאמרו חז"ל (תענית ה'): אין משיחין בסעודה שמא יקדים קנה לושט ויבא לידי סכנה.

והאיש משתאה לה. ויש לשאול והרי מיד כששמע אליעזר שאמרה רבקה וגם לגמליך אשקה כבר ראה שהסימן שעשה התקיים, ולמה היה צריך עוד לחכות שבאמת תשאב נערה בת ג' שנים ותשקה לכל העשרה גמלים. מבאר הספורנו שרצה לבדוק אותה אם היא לא תבקש שכר טירחה על זה (כמו שאומרים בק"ש או טיפ), שאם תבקש אין כל הוכחה מהסימן שזה מעשה חסד.

ושני צמידים על ידיה. מפרש הספורנו שהם היו ראויים למדת ידיה.

ויאמר לא אוכל עד אם דברתי דברי. אומר הבעל הטורים שאמר להם אני צריך לברך קודם על נטילת ידיים והמוציא, ויאמר דבר תגיד כבר, והכוונה בחטיפה, ויאמר עבד אברהם אנכי אצלי לא עושים זאת בחטיפה, אני מתפלל ומברך בכוונה ובמתנות, ובגלל זה באמת ניצל ממות שזממו לו.

בוא ברוך ה'. אומרים חז"ל שבגלל שלבן אמר לאליעזר בוא ברוך ה' יצא אליעזר מכלל ארור ונכנס לכלל ברוך.

ויברכו את רבקה ויאמרו לה אחתנו את היי לאלפי רבבה וגו'. חז"ל אומרים שבגלל הברכה הזאת היתה רבקה עקרה שלא יאמרו שנתברכה רבקה מאותה הברכה. שואלים הלא כתוב בחז"ל אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך ואפילו של גוי, כמו ארונה ודריוש, ומתרגלים שהם בירכו בשם ה', ארונה אמר אלוקים ירצך, דריוש אמר לדניאל אלוקים די אנת פלח ליה הוא ישזבינך, אבל לבן ואמו בירכו בלי הזכרת ה' לכן זה לא נקרא אפילו ברכת הדיוט.

ולבני הפילגשים נתן אברהם מתנות. רש"י אומר נשים בכתובה ופילגשים בלא כתובה. איש ואשה שכינה שרויה ביניהם, לאיש יש אות "י" ולאשה יש אות "ה" זה שם השם, מפרש הגר"א שהמילה כתובה נחלק "כתב ו-ה" זה השלמה של שם השם, ומפרש הגר"א פילגשים פירוש "פלג שם", פירוש חצי שם שפילגשים הם בלי כתובה.

ואלה ימי שני חיי אברהם אשר חי. למה כתוב אשר חי, מפרש הגר"א שבאמת היה צריך אברהם לחיות מאה ושמונים שנה כמו יצחק, רק כדי שלא יראה את עשו יוצא לתרבות רעה נפטר חמש שנים קודם, בגלל זה כתוב אשר חי.

ומשמע ודומה ומשא. "משמע" שומע מחבירו שמבייש אותו, "ודומה" ושותק, "ומשא" וסובל אותו. וכן כתוב בספרים שכל יהודי יש לו כוחות נפש מיוחדים לסבול מחבירו.

המפרשים מקשים למה אברהם צוה לאליעזר לקחת ממשפחתו שהם עובדי עבודה זרה, ומתרגלים שאף שהם היו מושחתים בדעות מ"מ הכנעניים היו מושחתים במידות וזה גרוע יותר כי מדות עובר בירושה, אבל דעות אפשר לשנות. (דרשות הר"ן, אבני נזר)

פרשת חיי שרה 105 פסוקים. הפטרה: "והמלך דוד" מלכים א' א'.
מברה"ח: ר"ח כסליו, יום ו'. המולד: יום ה' בשעה 1:38 עם 9 חלקים.
אומרים ברכי נפשי.

הדלקת הנרות: 4:05

שקיעה: 4:44 מוצאי שבת: 5:18 ר"ת: 5:56.
סוף זמן ק"ש מג"א: 7:57

אליכטיגין פריילאכין שבת קודש

לעי"נ הגהצ"ר גרשון אביגדור ב"ר חיים צ"ל נלב"ע י"ג תשרי תשנ"ב